

вивільненню з безпосередньо сільськогосподарської виробничої діяльності. Інвестиції в перенавчання дорослого сільського населення – це найбільш швидкий і економічний напрямок якісного оновлення людського капіталу, який, як свідчить досвід, дає досить швидко віддачу. Це дасть можливість припинити подальшу деградацію трудового капіталу села і сприятиме його накопиченню.

Другий напрямок державної політики щодо підвищення трудового потенціалу передбачає формування продуктивної несільськогосподарської зайнятості на селі, мотивований та організаційно підготовлений попит у сільській місцевості на нову робочу силу та її пропозицію, суттєве збільшення доходів населення від диверсифікованих видів виробничої діяльності.

Третій напрямок державного регулювання передбачає створення умов для практичного використання нових знань, навичок, вмінь та кваліфікації в повсякденній виробничо-господарській діяльності та їх постійного оновлення через відтворення матеріально-речових елементів виробництва, які вкрай деградовані й потребують повного оновлення. Прискорене відтворення фізичного капіталу вимагає постійного „виробництва” та оволодіння новими знаннями, тобто прискорення відновлення фізичного капіталу. Без припинення фізичного та морального зносу виробничого капіталу, прискорення темпів його відтворення не можливо досягти розвитку нових знань у суспільстві взагалі, та здібностей, спроможностей і навичок окремої людини зокрема.

На рівні підприємств підвищення ефективності використання трудового потенціалу можливе у формі навчання та підвищення кваліфікації, а також у формі інвестицій у здоров'я і трудову поведінку працівників. У ринкових умовах підприємству буде вигідно робити такі інвестиції в тому випадку, коли його доходи від інвестицій в діючий людський капітал будуть перевищувати або дорівнювати ринковій процентній ставці.

Література

1. Безтілесна Л., Юрчик Г. Методологічно-інформаційні аспекти прогнозування зайнятості населення // Україна: аспекти праці. – 2006. - №7. – С.13-17.
2. Гнибіденко І. Перспективи формування ринку праці на селі // Україна: аспекти праці. – 2006. - №8. – С.3-9.

ОБҐРУНТУВАННЯ СУТНОСТІ ТА ЗМІСТУ РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ

Гуменюк О.В., Мартинюк Я.М.
Науковий керівник: д.е.н., проф. Мазур А.Г.

Розглядається поняття та зміст категорії регіональне управління, висвітлено структуру суб'єктів регіонального управління, показаний взаємозв'язок рішень і структурних підрозділів обласних державних адміністрацій.

Постановка проблеми. Об'єктивний стан потрібних знань про регіональне управління сьогодні такий, що він не може слугувати джерелом для серйозних узагальнень, а існуючі "науково обґрунтовані" теорії і методи можуть принести не користь, а значну шкоду. Слід визнати, що міф про "наукове регіональне управління" в постсоціалістичний період просто був вигідний правлячому прошарку бюрократії в адміністративно-командній системі нашої країни як один із аргументів централізації влади в її руках. У даному контексті регіональне управління виступало як підсистема цілісної системи соціалістичного суспільства, а отже принципи організації, цілі, методи і методологія реалізації функцій були ідентичними арсеналу державного управління. Свідченням тому може слугувати відсутність комплексності в розвитку регіонів України, серйозні диспропорції між різними елементами господарської, соціальної і природної систем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З опублікованих останнім часом результатів фундаментальних досліджень із даної проблематики виділяються праці М.І. Долішнього, С.І. Дорогунцова, Б.М. Данилишина, В.І. Куценко, І.І. Лукінова, А.С. Лисецького, Е.М. Лібанової, В.К. Мамутова, В.К. Симоненка, М.І. Фащевського, В.І. Пили, М.Ф. Тимчука, Л.Г. Чернюк та інших, які створили наукове підґрунтя для подальших досліджень в цьому напрямку. Досить важливими є дослідження, виконані Радою по вивченню продуктивних сил України НАН України щодо розвитку продуктивних сил в регіональних економічних системах та Науково-дослідним інститутом Міністерства економіки стосовно удосконалення методології планування розвитку економіки регіонів.

Метою дослідження є висвітлення поняття та змісту категорії регіонального управління, суб'єктів регіонального управління, розглянути взаємозв'язок рішень і структурних підрозділів обласних державних адміністрацій.

Виклад основного матеріалу. Відомо, що сферою галузевого управління виступали господарські структури, побудовані за вертикальною схемою, які дозволяли керувати з єдиного центру. Галузеве управління займалося питаннями використання основних фондів і виробничих потужностей, зміною номенклатури продукції.

У свою чергу, територіальне управління відповідало за такі умови та фактори, як: наявність запасів місцевої сировини, природних ресурсів, склад та якість робочої сили, соціальні умови проживання та інші. Передбачалося, що поєднання галузевого і територіального аспектів управління позитивно вплине на вдосконалення господарської структури регіону, комплексне використання природних ресурсів.

Та у реальному житті переважав вплив галузевого управління розвитком територіальних

господарських комплексів, а регіональне управління носило в основному пасивний характер. На те було декілька причин:

по-перше, галузева структура матеріально-технічного постачання і лідерство оборонних галузей при отриманні матеріальних і фінансових ресурсів об'єктивно робили ці галузі привабливими для регіонального керівництва. Парадоксально, але, наприклад, мілітаризація економіки регіонів розглядалася з точки зору регіонального управління, як шлях розвитку інфраструктури і підвищення рівня життя на території. Насправді ж, продукція воєнного призначення відіграє особливо негативну роль в процесі регіонального розвитку, оскільки вона, суворо кажучи, не може бути віднесена ні до фонду споживання, ні до фонду нагромадження, який є джерелом розширеного відтворення. Сьогодні затрати на наукові дослідження і виробництво продукції оборонного призначення в обсязі виробленого продукту становлять 20%;

по-друге, свавілля галузевих міністерств і відомств при розміщенні і реалізації крупномасштабних проєктів, які потребують великих фінансових і матеріальних ресурсів, фактично спотворили внутрішню структуру відтворення економіки регіонів, надавши їм недовершеного і небажаного вигляду [3].

Інший наслідок такого стану – розрив внутрірегіональних і муніципальних відтворюваних циклів, що об'єктивно пригнічувало розвиток регіонів. Як видно, регіональна економіка розвивається за класичним зразком, тобто їй притаманні усі стадії суспільного відтворення (виробництво, розподіл, обмін і споживання). Відтворюваний процес має відповідні просторові межі, різні для різних видів виробництва і послуг, тобто цикли (рис. 1).

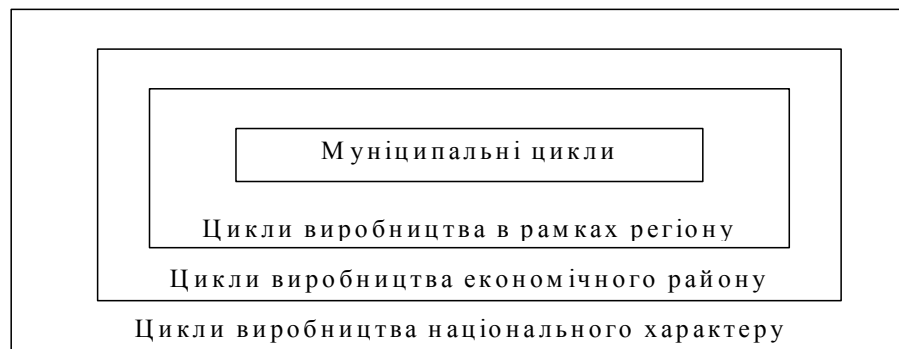

Рис. 1. Структура суспільних відтворюваних виробничих циклів

Сукупність зазначених циклів дозволяє виділити із них цикли виробництва, які мають національні кордони; цикли виробництва в рамках крупних економічних районів; цикли виробництва в рамках самих регіонів; локальні (муніципальні) цикли.

Регіональне ж управління ґрунтується на внутрірегіональному аспекті розвитку і пов'язується з формуванням відповідних пропорцій між елементами регіональної економіки, тобто складається в результаті формування системи господарювання на території регіону. Вищевизначені розмежовуючі ознаки можуть бути непереконливими, якщо зважити на те, що в спеціальній літературі територіальне управління трактується дещо інакше – як діяльність центральних органів і відповідних відомств у напрямку організації господарства даної території і як діяльність місцевих органів по організації всього господарства на підвідомчій їм території. По великому рахунку, така постановка питання цілком справедлива, проте неважко передбачити, що тут мова йде не тільки про територіальне управління, але й про інші його види – галузеве, міжгалузеве, програмно-цільове, без використання яких керувати регіоном просто неможливо. Що ж до регіонального управління, то його специфіка полягає в тому, що, відрізняючись від усіх вищеперахованих видів управління, воно включає в собі усі ці види інтегровано, не дорівнюючи їх сумі. Іншими словами, регіональне управління виражається функцією інтеграції усіх видів управління в даному регіоні.

$$P_y = G_y U D_y U M_y U M_{ry} U P_{ry} U M_{gy}, \quad (1)$$

де: G_y – галузеве управління;

D_y – державне управління;

M_y – місцеве управління (самоврядування);

P_{ry} – програмно-цільове управління;

M_{ry} – міжрегіональне управління;

M_{gy} – міжгалузеве управління.

Таке управління має забезпечувати регіональну цілісність соціально-економічного розвитку і природно-господарську збалансованість [4, с.105]

Звідси, регіональне управління можна охарактеризувати як звужений рамками регіону окремий вид суспільного управління.

В більш вузькому і практичному значенні під регіональним управлінням слід розуміти координуючий вплив регіональних органів влади на характер здійснення відтворювальних процесів в регіоні з метою досягнення її збалансованого розвитку і поліпшення на цій основі якості життя населення.

У концептуальному плані управління соціально-економічним розвитком регіону повинно ґрунтуватися на таких засадах:

- розгляд регіону як цілісного та складного механізму, якому притаманні відповідні соціально-політичні й економічні процеси;
- облік ієрархії наявних у регіоні об'єктів і суб'єктів управління.

Регіон потрібно розглядати як складову частину народногосподарського комплексу, що зумовлює необхідність досягнення цілей подвійного характеру. З одного боку, відповідний територіальний розподіл праці зумовлює наявність необхідних видів і обсягів продукції, з іншого – задоволення інтересів мешканців району вимагає прийняття ефективних управлінських рішень для реалізації власних цілей. Щодо основних суб'єктів, які визначають зміст процесів управління, то до них належать (рис. 2).

Вказані суб'єкти взаємодіють з органами державного управління, з іншими регіонами країни, транснаціональними корпораціями, із зарубіжними діловими колами, зарубіжними організаціями. Взаємодія цих суб'єктів призводить до процесу утворення регіонального економічного простору, середовища взаємодії суб'єктів, що веде до формування основних напрямків розвитку регіону.

Погодженість управлінського впливу в регіоні досягається за рахунок інтеграції суб'єктів управління в рамках держадміністрацій і їх структурних підрозділів.

Змістовний аналіз об'єктів, що входять у регіональну систему управління, дозволяє виділити п'ять основних класів:

- об'єкти, що керуються системою автономно;
- об'єкти, діяльність яких санкціонується вищими організаціями;
- об'єкти вищого підпорядкування, по відношенню до яких регіональна система має право санкціонера;
- об'єкти, які повністю управляються вищими організаціями;
- об'єкти, діяльність яких регулюється системою. В її функції входить лише підтримка розвитку об'єкта на відповідній траєкторії розвитку.

Рис. 2. Структура суб'єктів регіонального управління

Висновки. Отже, практична сутність регіонального управління полягає в активному впливові на параметри відтворювальних процесів у регіоні на основі таких складових:

- концепція соціально-економічного розвитку регіону як відображення політико-економічного бачення подальшого суспільного прогресу регіону;
- прогноз розвитку регіональної економіки на 3, 5, 10 і більше років;
- річний план (індикативний) реалізації цілей і пріоритетів з урахуванням реальних можливостей, шляхів і методів їх досягнення.

У планах і прогнозах мають бути передбачені методи управління економічними процесами в межах законодавчих функцій регіону. Економічні та правові методи регулювання використовуються у різних сферах управління з метою створення сприятливих умов розвитку ефективних господарських одиниць усіх форм власності. Для цього використовуються такі підйоми: податки, ціни, кредити, тарифи, інвестиції, цінні папери, проценти, амортизація, бюджет, резерви, програми, пільги, державне замовлення, субсидії, мито тощо.

Література

1. Шамов А.А. Управление производством региона. – М.: Советская Россия. – 1979. – 201 с.
2. Васков С.Т. Территориальное управление в новых хозяйственных условиях. – М.; Экономика. – 1990. – 191 с.
3. Зотов В.Б. Управление административной территорией в городе (проблемы и перспективы). – М.; Луч. – 2007. – 304 с.
4. Мазур А.Г. Методологічні аспекти розвитку регіонального управління в перехідний період // Збірник наукових праць “Регіональні аспекти розвитку і розміщення продуктивних сил України”. Випуск 3. – Тернопіль: Економічна думка, 2006. – С. 103-110.

ПРИНЦИПИ АДАПТАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНИХ СТРУКТУР ДО ВИМОГ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Непомящий Є.П.
Науковий керівник д.е.н., проф. Мазур А.Г.

В статті досліджується принципи та методи управління в регіональних економічних системах та їх адаптація до вимог сучасної системи господарювання.

Постановка проблеми. Важливою рисою сучасної ринкової економіки є організаційне різноманіття, зумовлене новими інформаційними та технологічними можливостями, що відкриваються глобалізацією.

Наявність організаційно оформлених структур регіонального управління, їх розвиток в ринкових умовах потребує наукового обґрунтування взаємозв'язків між цими структурами, визначення їх природи, можливостей впливу на функції та методи управління, забезпечення їх ефективності тощо. Ці завдання покладено в основу відносин нової для вітчизняної науки управлінської дисципліни, а саме теорії організації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Необхідно зазначити, що питанням організаційного упорядкування системи управління присвячено численні публікації відомих вітчизняних вчених-регіоналістів, зокрема таких, як: А. Мазур, М.Долішній, С.Дорогунцов, Б.Данилишин, В.Симоненко, М.Тимчук, Л.Чернюк, М.Чумаченко, В.Цветков та інших, які створили наукове підґрунтя для подальших досліджень в цьому напрямку.

Мета дослідження – розглянути методи та принципи управління в регіональних економічних системах та охарактеризувати основні відмітні риси адміністративних і економічних методів управління економікою регіону.

Виклад основного матеріалу. Реформування господарського механізму України в період переходу до ринкової економіки принципово змінило положення регіонів у загальній системі управління. В умовах ринкового господарювання формування нової моделі управління регіоном може ґрунтуватися тільки на використанні важелів саморегулювання – на обхідна також активізація участі держави в управлінні регіоном.

Управління регіоном – це управління його розвитком і функціонуванням. Специфіка регіонального управління закладається в тому, що воно відрізняється від всіх інших видів управління на адміністративній території й виражається інтегрованою функцією галузевого, державного, місцевого (самоврядування) і міжгалузевого управління [3].

Управління регіоном опирається на розуміння того, що: а) регіон має складну структуру; б) складені елементи регіональної системи вимагають для свого управління розробки специфічного механізму управління; в) ці механізми повинні бути взаємно несуперечливі. Управління на регіональному рівні опирається на певну систему методологічних принципів. У науковій літературі під принципами розуміють достатньо чіткий вплив на управлінське рішення керівних ідей, апробованих практикою.

Зважаючи на велику кількість принципів управління, наведемо їх класифікацію (рис. 1).

Специфічні для управління регіоном	Принципи побудови апарату управління	Принципи раціональної діяльності апарату управління
------------------------------------	--------------------------------------	---

Рис. 1. Класифікація принципів управління

До загальних для усіх видів управління відносяться:

1. Принцип історизму.

Він має універсальне методологічне значення, тому що дає змогу оцінити відносну цілісність, завершеність того чи іншого етапу економічного і соціального розвитку галузей, регіонів і країни в цілому.

2. Принцип поєднання політичного і господарського керівництва або єдності регіональної політики суспільства.

Даний принцип орієнтує на комплексний підхід до врахування природно-господарських особливостей кожного регіону країни, завдань його економічного і соціального розвитку; передбачає поєднання економічних методів управління та місцевої ініціативи, відповідальність місцевих органів управління за комплексний розвиток відповідних регіонів. В обґрунтуванні рішень соціально-економічного розвитку регіону мають